مزگەفت
www.mzgaft.com

30 نەهێنی شەرعی بۆ ئافرەتان

بەرهەمهێنان و وەرگێڕان
ئەڤین علي حسێن

30 نەهێنی شەرعی بۆ ئافرەتان

بەرهەڤکرن

ئەڤین علي حسێن

مزگەفت
www.mzgaft.com

بەرهەڤکرن: ئەڤین علي حسێن

پێداچوون: بێکەس إسماعیل عمر

دیزاینا ناڤەڕوکێ و بەرگی: سایتێ مزگەفت

ژ بەرهەمێن: سایتێ مزگەفت www.mzgaft.com

پێشەکی

هەر سوپاسیێن کامل و بێ کێماسی بۆ خودایێ هەمی جیهانا بیت، و سەلاوات و سلاڤێن خودێ لسەر پێغەمبەرێ وی بن، و بنەمال و هەڤالێن وی هەمییا خودێ ژ وان ڕازی بیت، و هەر ئێکێ بقەنجی دویڤچوونا وان بکەتن.

ئەڤە نامیلکەکە بریتییە ژ 30 خۆ دانەپاشێن - نەهیێن - شەرعی بۆ ئافرەتێ: تێدا بەحسێ سیهـ کاران هاتییە کرن کو پێغەمبەرێ خوشتڤی موحەممەدی ﷺ نەهییا ئافرەتێ ژێ کرییە، ئەڤ نەهییە دپوستەکێ دا هات بونە کومکرن ب زمانێ عەرەبی، من دڤییا وەرگێرم بۆ سەر زمانێ کوردی و پچەکێ لسەر زێدە بکەم و شانازیڤە خزمەتا گوتن و شیرەت و ئاگەهدارییێن پێغەمبەرێ خودێ بکەم، هەرووەسا دا بساناهیتر بیت بۆ تێگەهشتنێ و ببیتە جهێ مفای بۆ خوشکێن مە، ژ خودێ دخوازم ببیتە جهێ مفای و وەرگرتنێ، سوپاسییەکا تایبەت بۆ ماموستا (بێکەس إسماعیل عمر) کو دگەل پێداچوونێ ب دەستکاری زێدە کرییە جزاه الله خیراً، خودێ خێرا هەر لایەکێ بنڤیسیت و هەر کەسەکێ هاریکار.

١ ❁ نەهێیا هاتی کرن کو ئافرەت پرچەکا دی لسەر پرچا خۆ زێدە بکەت. ئانکو نەهێیا هاتییە کرن لسەر بکارئینانا پرچا دەستکرد (باروکە). پێغەمبەر ﷺ دبێژیت: "لَعَنَ اللَّه الْواصِلةَوالْمَوصولة"[1]

ئانکو: خودێ نەعلەتێن ل وێ کەسێ کرین یا پرچا دەستکرد بکاردئینیت و یا بۆ دانیت... و یێ خودێ نەعلەتان لێ بکەتن دویر دکەڤیت ژ دلۆڤانییا خودێ.

الواصلة: ئانکو پێکڤە گرێدانا پرچێ دگەل پرچەکا دی.

٢ ❁ نەهێیا هاتی کرن ئافرەت تاتویا چێکەت، و ددانێن خۆ بۆ جوانیێ ژ ئێک دویر بکەت، و بریا چێکەت. چونکی ئەڤە دەستکاری کرنە و گهورینە د چێکرنا خودێ تەعالا دا والعیاذ بالله. هەر وەکی خودایێ مەزن دبێژیت: {إِن يَدْعُونَ مِن دُونِهِ إِلاَّ إِنَاثًا وَإِن يَدْعُونَ إِلاَّ شَيْطَانًا مَّرِيدًا. لَّعَنَهُ اللّهُ وَقَالَ لَأَتَّخِذَنَّ مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا. وَلأُضِلَّنَّهُمْ وَلأُمَنِّيَنَّهُمْ وَلآمُرَنَّهُمْ فَلَيُبَتِّكُنَّ آذَانَ الأَنْعَامِ وَلآمُرَنَّهُمْ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللّهِ وَمَن يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا مِّن دُونِ اللّهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُّبِينًا} [النساء:١١٧ – ١١٩]

---

(1) رواه البخاري.

ئانكو: ئەو بوتپەرێس ژ بلی خودێ پەرستنا هندەك پەیكەرییێن بێ مفا دكەن كو نەشێن چ زیانێ و یان مفای بگەهینن وان، ئەو بتنێ یێن پەرستنا وی شەیتانی دكەن یێ ژ ئەمرێ خودێ دەركەفتی، و گەهشتییە ڕادەكێ مەزن ژ خرابییێ و خرابكرنێ. خودێ ئەو ژ دلۆڤانییا خۆ دەرێخست. و شەیتانی گۆت: ئەز پشكەكا دەستنیشانكری ژ بەنییێن تە دێ گرم و بگۆتن و كریار دێ وان د سەردا بەم. و سویند بیت هەچییێ دویفكەتنا من بكەت ژ وان ئەز بەرێ وی ژ حەقییێ وەرگێڕم، و ب هیڤییێن درەو ئەز دێ ژڤانی دەمە وان، و ئەز دێ داخوازێ ژ وان كەم كو ئەو گوهێن حەیوانی ببڕن وشەق شەق بكەن ژ بەر وێ نەحەقییا ئەز ل بەر وان شرین دكەم، و ئەز دێ فەرمانێ ل وان كەم كو ئەو چێكرییێ خودێ د خورستییێ و سەروبەری دا بگوهۆرن. و هەچییێ د بەرسڤا شەیتانی بهێت، و ئەو ژ بلی خودایێ بهێز و زال بۆ خۆ بكەتە پشتەڤان، ب ڕاستی ئەو تێچوو تێچوونەكا ئاشكەرا .

هەروەكی مە دیتی دڤێ ئایەتێ دا كو ئبلیس فەرمانێ دكەت و بەرێ خەلكێ دەتە هندێ كو دەستكارییێ و گهورینێ د دروستكرنا چێكرییێ خودێ دا بكەن، و هندەک ژ ڕاڤەكەرێن قورئانێ گوتییە: مەرەم ژ ڤێ چەندێ؛ چێكرنا تاتویایە و ژێكڤەكرنا ددانان و چێكرنا موییێن بریانە. و خودێ چێتر دزانیت.

٣ ❀ نەهێیا هاتی کرن کو ئافرەت دەربکەڤیت، و بێهنێت خوش ل خۆ کربن. پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دبێژیت: "أيُّما امرأةٍ تطيَّبَتْ ثُمَّ خَرَجَتْ إلى المسْجِدِ ، لم تُقْبَلْ لَها صلاةٌ حتى تغتسلَ" (2)

ئـانکو: هەر ئـافرەتەکا بێهنێـت خوش ل خۆ بکەت، پـاش دەربکەڤیت بۆ مزگەفتێ نڤێژا وێ قەبیل نابیت هەتا سـەرێ خۆ بشـوت. ئەگەر ئەڤە بۆ مزگەفتێ و عیبادەتی و جهێ خێرێ بیت، پا بۆ سـویکا و تێکەلیێ و جهێن خراب تاوانا وێ لدەڤ خودێ چەنـدە؟! هەرووەسا پـێغەمبەرێ خـودێ ﷺ: "أيُّما امرأةٍ اسْـتَعْطَرَتْ فمرَّتْ على قومٍ لِيَجِدُوا رِيحَها فهيَ زَانِيَةٌ ، وكلُّ عينٍ زَانِيَةٌ" (3)

ئانکو: هەر ئافرەتەکا گۆلاڤێ ل خۆ بکەت، و دبەر کۆمەکا زەلامان ڕا دەرباز بیت؛ دا بێهنا وێ بهەلکێشن، ئەو دەهمەنپیسە، وهەر چاڤەکێ بەهرا خو یا هەی ژ دەهمەن پیسیێ. چونکی زینا یان

(2) أخرجه ابن ماجه في «الفتن» باب فتنة النساء (٤٠٠٢) من حديث أبي هريرة رضي الله عنه. وصحَّحه الألباني في «صحيح الجامع» (٢٧٠٣).
(3) أخرجه بهذا اللفظ ابن حبَّان (٤٤٢٤) وابن خزيمة (١٦٨١)، وهو عند أبي داود (٤١٧٣)، والترمذي (٢٧٨٦)، والنسائي (٥١٢٦)، مِن حديث أبي موسى الأشعريِّ رضي الله عنه. وحسَّنه الألباني في «صحيح الجامع» (٢٧٠١).

دەهمەنپیسی چەند جورەکن ژ وان: دەمێ بزاڤێ دکەتن دل و چاڤێن زەلاما بۆ خۆ ڕاکێشیت.

٤ ❁ نەهێیا هاتی کرن ئافرەت زینەتا خۆ ئانکو خەمل و جوانییا خۆ دیار بکەت بەرانبەری زەلامان (زەلامێن نە محرەمێن وێ).

خودێ تەعالا دبێژیت: {وَقُل لِّلۡمُؤۡمِنَٰتِ يَغۡضُضۡنَ مِنۡ أَبۡصَٰرِهِنَّ وَيَحۡفَظۡنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبۡدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنۡهَاۖ وَلۡيَضۡرِبۡنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّۖ وَلَا يُبۡدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوۡ ءَابَآئِهِنَّ أَوۡ ءَابَآءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوۡ أَبۡنَآئِهِنَّ أَوۡ أَبۡنَآءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوۡ إِخۡوَٰنِهِنَّ أَوۡ بَنِيٓ إِخۡوَٰنِهِنَّ أَوۡ بَنِيٓ أَخَوَٰتِهِنَّ أَوۡ نِسَآئِهِنَّ أَوۡ مَا مَلَكَتۡ أَيۡمَٰنُهُنَّ أَوِ ٱلتَّٰبِعِينَ غَيۡرِ أُوْلِي ٱلۡإِرۡبَةِ مِنَ ٱلرِّجَالِ أَوِ ٱلطِّفۡلِ ٱلَّذِينَ لَمۡ يَظۡهَرُواْ عَلَىٰ عَوۡرَٰتِ ٱلنِّسَآءِۖ وَلَا يَضۡرِبۡنَ بِأَرۡجُلِهِنَّ لِيُعۡلَمَ مَا يُخۡفِينَ مِن زِينَتِهِنَّۚ وَتُوبُوٓاْ إِلَى ٱللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ ٱلۡمُؤۡمِنُونَ لَعَلَّكُمۡ تُفۡلِحُونَ} [النور: 31] ئانکو: و تۆ - ئەی پێغەمبەر - بێژە ژنێن خودان باوەر: بلا ئەو چاڤێن خۆ ژ حەرامییێ بگرن، و نامویسا خۆ ژ تشتێ حەرام بپارێزن، و بلا ئەو خەمل و خێزا خۆ بۆ زەلامان ئاشکەرا نە کەن، و هندی ژ وان بێت بلا ئەو ڤەشێرن، ئەو جلك تێ نەبن یێن ئەو ب سەر جلکان دا دکەنە بەر خۆ، ئەگەر چو فتنە ژێ چێ نەبن، و بلا ئەو دەرسۆکێن خۆ ب سەر پستوی و بەرسنگێن خۆ دا بەردەن؛ دا باش بێنە ستارەکرن، و بلا ئەو خەملا خۆ یا ڤەشارتی بۆ کەسێ

ژبلی زەلامێن خۆ ئاشکەرا نەکەن؛ چونکی بۆ وان دورستە ئەو وێ ببینن یا خەلکێ دی نەبینت .

و هندەك ژ خەملا وان وەکی دێمی و ستوی و دەستان و زەندکان دورستە بۆ بابێن وان، و خەزویرێن وان و کوڕێن وان، و نەڤسیێن وان، و برایێن وان، و برازایێن وان، و خوارزایێن وان، و ژنکێن موسلمان - نە یێن کافر- و عەبدێن وان، و وان زەلامێن هەوجەی ژنکان نەبن، و زارۆکێن بچویك یێن نەگەهشتی - بالغ نە بوین - و چ ژ عەورەتان نزانن، بۆ ڤان دورستە هندەکێ ژ خەملا ژنکێ ببینن، و دەمێ ژن ب ڕێڤە دچن بلا پێیێن خۆ ل عەردی نەدەن دا دەنگێ خەملا وان یا ڤەشارتی وەکی دەنگێ خلخالان نەهێتە گوهـ لێ بوون، و هوین -گەلی خودان باوەران- بزڤرنە گوهدارییا خودایێ خۆ د وی تشتی دا یێ وی فەرمان پێ ل هەوە کری؛ ژ سالۆخەتێن جوان و ڕەوشتێ باش، و وان ڕەوشتان بهێلن یێن خەلکێ جاهلیەتێ دکرن، ژ سالۆخەت و ڕەوشتێ بێ خێر؛ دا بەلکی هوین خێرا دنیایێ و ئاخرەتێ بدەست خۆ ڤە بینن.

O ❀ نەهێیا هاتی کرن کو ئافرەت ڕێگرییێ ل هەڤژینێ خۆ بکەت بۆ چونا نڤینا وێ. ئەڤە ژبەر یا هاتییە ڤەگوهاستن ژ ئەبو هورەیرەی ڕازی بوونا خودێ لێ بیت کو پێغەمبەرێ خودێ ﷺ

گوتییە: "إذا دعا أحدُكم امرأتَه إلى فراشِه فأبتْ أنْ تجيءَ لعَنتْها الملائكةُ حتَّى تُصبِحَ" (4)

ئانكو: ئەگەر زەلامەكێ داخوازا چوونا نڤینێ (جیماعێ) ژ هەڤژینا خۆ كر، و هەڤژینا وی ڕەتكر ئەو ژنە دكەڤیتە دبن نەفرەتێن مەلائیكەتان هەتا لێ دبیتە سپێدە. بەلێ ئەڤە ئەگەر ئافرەتێ چ هێجەتێن شەرعی و ییێن بەرعاقل نە بن.

٦ ❁ نەهییا هاتی كرن كو ئافرەت بەحسێ نڤینا خۆ و هەڤژینێ خۆ، و ئەو خوشییا چێدبیت بكەت. خودایێ مەزن دبێژیت: {وَإِذۡ أَسَرَّ ٱلنَّبِيُّ إِلَىٰ بَعۡضِ أَزۡوَٰجِهِۦ حَدِيثٗا فَلَمَّا نَبَّأَتۡ بِهِۦ وَأَظۡهَرَهُ ٱللَّهُ عَلَيۡهِ عَرَّفَ بَعۡضَهُۥ وَأَعۡرَضَ عَنۢ بَعۡضٖۖ فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِۦ قَالَتۡ مَنۡ أَنۢبَأَكَ هَٰذَاۖ قَالَ نَبَّأَنِيَ ٱلۡعَلِيمُ ٱلۡخَبِيرُ إِن تَتُوبَآ إِلَى ٱللَّهِ فَقَدۡ صَغَتۡ قُلُوبُكُمَاۖ وَإِن تَظَٰهَرَا عَلَيۡهِ} [التحريم: ٣ ـ ٤]

ئانكو: و دەمێ پێغەمبەری گۆتنەك ب نەپەنی ڤە گەهاندییە ژنكا خۆ حەفصایێ -خودێ ژێ ڕازی بت-، ڤێجا دەمێ وێ ئەو گۆتن بۆ عائیشایێ -خودێ ژێ ڕازی بیت- گۆتی، و خودێ ئەو ئاگەهداركری كو وێ نهێنییا وی ئاشكەرا كرییە، وی هندەك ژ وێ گۆتنا عائیشایێ گۆتییێ بۆ حەفصایێ گۆت، و هندەك هێلا بۆ

(4) باب تحريم امتناع المرأة من فراش زوجها إِذَا دعاها ولم يكن لَهَا عذر شرعي متفق عليه

نەگۆت، ڤێجا دەمێ وی ئەو ئاگەهدار کری کو وی یێ زانی کو وێ نهێنییا وی یا ئاشکەرا کری، حەفصایێ گۆتێ: کێ ئەڤە بۆ تە گۆتییە؟ وی گۆت: خودایێ پڕ زانا و شارەزا، یێ چ تشت ل بەر وی نەئێنە ڤەشارتن، یێ گۆتییە من.

ئەگەر هوین هەردو (حەفصا و عائیشا) ل خۆ بزڤڕن وتۆبە بکەن، ب ڕاستی هەوە ئەو کر یا پێتڤییە تۆبە ژێ بهێتە کرن، دەمێ هەوە دلێ خۆ برییە وی تشتی یێ پێغەمبەرێ خودێ ﷺ نەڤیای، کو نهێنییا وی بەلاڤ ببیت، و هوین هاریکارییا ئێك و دوو بکەن ل سەر وی تشتێ وی پێ نەخۆش، ڤێجا بزانن هندی خودێ یە سەرکار و پشتەڤانێ وییە.

٧ ❁ نەهیێا هاتی کرن کو ئافرەت ڕۆژیێن سوننەت بگریت، و هەڤژینێ وێ یێ ئامادە بیت، ئیللا دەستیریێ ژ هەڤژینێ خۆ وەربگریت. ئەڤە چونکی پێغەمبەر ﷺ دبێژیت: "لا يَحِلُّ لامرأة أن تصومَ وزوجُها شاهدٌ إلا بإذنه" (5)

(5) باب تحريم صوم المرأة تطوعًا وزوجها حاضر إلا بإذنه، متفق عليه

ئانكو: حەلال نینە بۆ ژنەكێ ئەو ب ڕۆژی بیت و هەڤژینێ وێ یێ ئامادە بیت ئیللا دەستیرییێ ژ وی وەربگریت. مەرەم پێ ڕۆژییێن سوننەتە.

٨ ❁ نەهێیا هاتی كرن كو ژن مالێ هەڤژینێ خۆ مەزێخیت بێ دەستیرییا وی. هەر وەكی أبي أمامة الباهلی دبێژیت: من گوهـ ل پێغەمبەرێ خودێ بۆ ﷺ د حەجا خواتر خواستنێ دا گوت: "لا تنفِقُ المرأةُ من بيتِها شيئًا إلَّا بإذنِ زوجِها قالوا يا رسولَ اللَّهِ ولا الطَّعامَ قالَ ذلِكَ من أفضلِ أموالِنا" (6)

ئانكو: ژن بلا بێ دەستیرییا هەڤژینێ خۆ سەرووەت و مالێ وی نە مەزێخیت گوتن ئەی پێغەمبەرێ خودێ هەتا خوارن ژی؟ گوت: یا ئەو باشترین مالێ مەیە.

٩ ❁ نەهێیا هاتی كرن كو ئافرەت بێ ئەمریا هەڤژینێ خۆ بكەت پێدڤییە گوهدارییا وی بكەت و ژبن گوهداریا وی نە دەركەڤیت. دگەل كو ئەڤە فەرمانەكا شەرعییە خێرەكا مەزن ژی بۆ ئافرەتێ یا تێدا، هەر وەكی پێغەمبەرێ خودێ ﷺ بەحسێ خێر و پاداشتێ

(6) أخرجه أبو داود (3565)، والترمذي (2120) واللفظ له، وابن ماجه (2295)، وأحمد (22294). قال الترمذي: حسن صحيح. وحسَّن إسناده الذهبي في ((المهذب)) (1559/3)، وحسَّن الحديث ابن حجر في ((موافقة الخُبْرِ الخَبَرَ)) (315/2)، وصحَّحه الألباني في ((صحيح سنن الترمذي)) (2120).

ڤێ چەندێ کرییە دەمێ دبێژیت: "إذا صلَّت المرأةُ خمسَها وصامت شهرَها وحفِظت فرجَها وأطاعت زوجَها قيل لها ادخُلي الجنَّةَ من أيِّ أبوابِ الجنَّةِ شئتِ"(7)

ئانکو: ئەگەر ژنێ هەر پێنج نڤێژێن خۆ کرن، و ڕوژییێت خۆ گرتن، و دەهمەنا خۆ پاراست، و گوهدارییا زەلامێ خۆ کر، هەر دەرگەهەکێ بەهەشتێ یێ وێ بڤێت دشێت تێدا بچیت.

شێخێ ئیسلامێ ئبن تەیمیە خودێ دلۆڤانییێ پێ ببەت دبێژیت: ئەرکە - واجبە - لسەر ژنکێ گوهداریا هەڤژینێ خۆ بکەت، ئەگەر فەرمانا وێ بکرنا گونەهێ نەکر .(8)

I. ❀ نەهێیا هاتی کرن کو ئافرەت داخوازا بەردانێ ژ هەڤژینێ خۆ بکەتن بێ ئەگەر. بتایبەتی ئەگەر زەلامی ڤییا هەڤژینا دووێ بینیت، دبیت ئەو ڤێ چەندێ بکەتە ئەگەر و مالا خۆ خراب بکەتن، و زاروکێن خۆ بەرەلا بکەتن، و هەڤژینێ خۆ ژ دەست بدەتن، و ئەڤە نە ئەگەرەکێ شەرعییە ژبەر حەلالەکێ خودێ ئەو داخوازا بەردانێ بکەت، شخۆ ئەگەر ژبەر ئەگەرەکێ هێش بێ

(7) صحيح/ أخرجه أحمد برقم (١٦٦١)، انظر آداب الزفاف للألباني ص (١٨٢)، وانظر صحيح الجامع رقم (٦٦٠).

(8) انتهى من "مختصر الفتاوى المصرية" ص347.

ڕامانترِ بیت ئەڤە لدەڤ خودێ هێش مەزنترە. پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دبێژیت: "أيُّما امرأةٍ سألَتْ زوجَها طلاقَها في غيرِ ما بَأْسٍ؛ فحرامٌ عليها رائِحَةُ الجنةِ" (9)

ئانکو: هەر ژنەکا داخوازا بەردانێ ژ هەڤژینێ خۆ بکەت بێ ئەگەر بێهنا بەهەشتێ لسەر وێ حەڕامە. یا ڕاستی ئەڤە گەفەکا دژوارە و ئاگەهدارییەکا مەترسییە هەژییە ژنا موسلمان باش تێبگەهیت، و لسەر گوتن و داخوازیێن خۆ یا هشیار بیت.

II ❀ نەهییا هاتی کرن کو ئافرەت قەنجییێن هەڤژینیێ ئینکار بکەتن. چونکی زەلامێ باش هەمی هێز و شیانێت خۆ مەزێخیت دا باشترین ئەو تشتێ ژ دەستێ دەرکەڤیت بدەتە هەڤژینا خۆ، و باشیێ و قەنجیێ دگەل بکەتن، و چ کەس یێ بێ کێماسی نینە، بەلێ ژنکا سالوخەتێ ئینکار و ڤەشارتنا باشیێ هەبیت، دێ وان باشی و قەنجییا هەمییا ژبیر کەتن، و خۆ لسەر کورە کەتن، بەس دێ وێ کێماسیێ و خەلەتیێ بینیت، ژ بەر هندێ پێغەمبەرێ ﷺ دبێژیت: "أُرِيتُ النَّارَ فَإِذَا أَكْثَرُ أَهْلِهَا النِّسَاءُ، يَكْفُرْنَ قيلَ: أَيَكْفُرْنَ بِاللَّهِ؟ قالَ: يَكْفُرْنَ العَشِيرَ، ويَكْفُرْنَ الإحْسَانَ، لو أحْسَنْتَ إلى

(9) المحدث: الألباني | المصدر: هداية الرواة | الصفحة أو الرقم: 3215

إِحْدَاهُنَّ الدَّهْرَ، ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ شيئًا، قالَتْ: ما رَأَيْتُ مِنْكَ خَيْرًا قَطُّ"(10)

ئانكو: من جەهننەم ديت پتريا خەلكێ وێ ژنكن، گوتن: ما وان كوفرى بخودێ كربوون؟ پێغەمبەرى گوت: وانا كوفرى بقەنجيێت هەڤژينێ خۆ دكرن، و كوفرى بباشيێ دكرن، ئەگەر تۆ سالێ هەميێ باشيێ و قەنجيێ دگەل بكەى، پاشى تشتەكێ نە بدلێ وێ ژ تە ببينيت، دێ بێژيت: من چ جاران باشى و قەنجى ژ تە نە ديتييە.

تێبينى: كفر ئانكو - حجد - و مەبەست پێ ئينكارە، و لڤێرێ كافرە بقەنجيێن هەڤژينێ خۆ ئانكو ئينكار دكەت و ڤەشێريت.

١٢ ❁ نەهييا هاتى كرن ژنك بمينيتە بتنێ و خەلوێ بكەت دگەل زەلامێت نە محرەمێت خۆ. و ئەڤە چونكى مانا وان دگەل ئێك بتنێ دەرگەهێ خرابيێ و فتنێ ڤەدكەتن، و رێكا شەيتانى خوش دكەتن، و پێنگاڤ پێنگاڤ وان دكێشيت بۆ تەلْها خۆ، لەوما نابيت و يا حەرامە ئافرەتەك بمينيت بتنێ دگەل زەلامەكێ نە حەلالێ وێ بيت چ ژ راستا بيت، يان برێكا تورێن پەيوەنديێ بيت. و

(10) أخرجه البخاري رقم (29)

پێغەمبەر ﷺ دبێژیت: "لَا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا وَمعهَا ذُو مَحْرَمٍ.." (11)

ئانكو: نابیت زەلامەک بمینیت بتنێ دگەل ئافرەتەکێ ئیللا محرەمەک دگەل وێ بیت. ئانكو ئەگەر خواستە هندێ وەکی مانا ئافرەتێ دگەل نوژدارەکێ زەلام دڤێت محرەمەکێ وێ دگەل بیت و هوسا.

١٣ ❁ نەهێیا هاتی کرن کو ئافرەت سەحکەتە زەلامێت بیانی - نە محرەمێت وێ - بێگومان ئافرەتێ ژی بەرێخودانا خوشیێ بۆ زەلامی یا هەیی، و شەیتان پێ قەستا دلێ وێ بکەتن، ڤێجا چاڤ چاڤان ڕاکێشیت، لەوما بەرێخودانا حەڕام ڤەکرنا دەرگەهێ خرابیێ یە بۆ هەر دوو ڕەگەزان، ژبەر هندێ خودێ پاراستنا چاڤان ئێناتە پێشییا پاراستنا دەهمەنێ دا بهێتە زانین کو ئەوە سەرێ ڕاکێشیت بۆ فاحیشێ والعياذ بالله.

(11) رواه البخاري في كتاب الجهاد والسير، باب من اكْتُتِبَ في جيش فخرجت امرأته حاجَّةً وكان له عذر، هل يؤذن له؟ 3/ 1094 (2844)، ومسلم في كتاب الحج، باب سفر المرأة مع محرم إلى حج وغيره 2/ 978 (1341)، وهذا لفظه.

خودایێ مەزن دبێژیت: {قُل لِّلۡمُؤۡمِنِينَ يَغُضُّواْ مِنۡ أَبۡصَٰرِهِمۡ وَيَحۡفَظُواْ فُرُوجَهُمۡۚ ذَٰلِكَ أَزۡكَىٰ لَهُمۡۚ إِنَّ ٱللَّهَ خَبِيرُۢ بِمَا يَصۡنَعُونَ وَقُل لِّلۡمُؤۡمِنَٰتِ يَغۡضُضۡنَ مِنۡ أَبۡصَٰرِهِنَّ وَيَحۡفَظۡنَ فُرُوجَهُنَّ} [النور: ٣٠- ٣١]

ئانكو: تۆ - ئەی پێغەمبەر - بێژە خودان باوەران بلا ئەو چاڤێن خۆ ژ وی تشتی بگرن یێ بۆ وان حەلال نەبیت؛ ژ ژن و عەورەتان، و بلا ئەو دەهمەنا - نامیسا - خۆ ژ حەرامییێ بپارێزن، ئەڤە بۆ وان پاقژترە. هندی خودێ یە ب کارێ ئەو دکەن یێ شارەزایە. و تۆ هەروەسا بێژە ژنێن خودان باوەر: بلا ئەو چاڤێن خۆ ژ حەرامییێ بگرن، و دەهمەنا - نامویسا - خۆ ژ تشتێ حەرام بپارێزن.

١٤ ❀ نەهییا هاتی کرن ئافرەت بچیتە دەستێ زەلامەکێ نە محرەمێ وێ بیت. و ئەڤێ چەندێ دل پاقژی بۆ نەڤێت، نابیت کەس بێژیت: مانێ نیازێت مە پاقژن تنێ سلاڤە و چ هەستێن نەفسێ و شەهوەتێ هەمی دەما دگەل نینە، چونکی ئەڤە ڕاست نینە، و سرۆشتێ هەر دوو ڕەگەزان بۆ ئێک دچیت ژ بەرێخودانێ یا چوونا دەستی هێش خرابترە، هەروەسا ئەگەر ب دل و نیازێ بیت، چ ژ دلێ پێغەمبەرێ خودێ پاقژتر نینە، بەلێ دگەل ڤێ

چەندێ بەیعە بئاخفتنێ ژ ئافرەتا وەردگرت، و دەیکا مە عائیشا خودێ ژێ رازی بیت دبێژیت: چ جاران دەستێ پێغەمبەری ﷺ ب دەستێ ئافرەتەکا بۆ وێ حەلال نەبیت نەکەڤتییە.

هەروەسا بەروڤاژی زەلام ژی نابیت دەستێ خۆ بکەتە ژنەکا نە محرەما وی بیت، و ئەڤە گونەهەکا مەزنە و فتنەیەکا مەترسییە، پێغەمبەر ﷺ دبێژیت: "لَأَنْ يُطعَنَ في رأسِ رجلٍ بِمِخْيَطٍ من حديدٍ خيرٌ من أن يمَسَّ امرأةً لا تَحِلُّ له"(12)

ئانکو: ئەگەر شیژنەکا ژ ئاسنی بسەرێ ئێک ژ هەوە بهێتە دان، ئەو بۆ وی خێرترە ئەو دەستێ خۆ بکەتە ژنەکا بۆ وی حەلال نەبیت.

10 ❀ نەهییا هاتی کرن کو ئافرەت خۆ وەکی زەلاما لێ بکەت. ڤێجا چ ژ لایێ جل و بەرگان و سەروبەری ..... هتد، و ئەڤە ژی ژ وان تاوانێت مەزنن، و زیانێت مەترسییە لسەر ئافرەتێ بشێوەکێ گشتی بەری جڤاکی، و سروشتێ ئافرەتیێ و نازکییێ لدەڤ بهێتە مراندن و ژێ بهێتە وەرگرتن، و وەکی زەلاما رەفتارێ بکەتن و د روخسار و سەروبەر و رەفتارێن خۆ دا، و ئەڤە پیلانەکا مەزنە

(12) رواه الطبراني في " الكبير " (486) و قال الألباني عنه في " صحيح الجامع " (5045) : صحيح.

ئەڤرۆ دگەل ئافرەتێ دهێتە کرن مخابنیڤە یێ تێبگەهیت، و لسەر دەمەکێ ئافرەتێن سەحابییا هەڤرکییا زەلاما دکرن لسەر خێرێ و حەسیدی ب وان دبرن، و پرسیارا دەرگەهێن خێرێ ژ پێغەمبەری دکرن، ئەڤرۆ کچا موسلمان هەڤرکییا زەلامان بکەتن لسەر شولێ دونیایێ و تێکەلیێ ولاحول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم. و پێغەمبەر دبێژیت: "لعن رسول الله ﷺ الرجل يلبس لِبْسَةَ المرأة، والمرأة تلبس لِبْسَةَ الرجل"(13)

ئانکو: پێغەمبەری ﷺ نەعلەت یێن ل وی زەلامی کرین ئەوێ جلکێن ئافرەتا دکەتێ و خۆ وەکی وان لێ دکەتن، هەرووەسا نەعلەت یێن ل وێ ژنکێ کرین ئەوا جلکێن زەلاما دکەتێ و خۆ وەکی وان لێ دکەتن.

١٦ ❀ نەهێیا هاتی کرن کو ئەو وەسفا هندەک ئافرەتێن دی بکەت ل دەڤ زەلامێ خۆ ب وەسفەکا هویر، ڤێجا وەسفا نەرم و نازکییا لەشێ وێ بکەتن، هەر وەکی ئەو یێ سەحکەتێ؛ ڤێجا دلێ وی پێڤە بهێتە گرێدان، یان بیتە ئێخسیرێ هزرێن خراب، و فتنە ژێ چێبیت. لەوما پێغەمبەرێ خودێ سەلاوات و ﷺ دبێژیت: "لا تباشر المرأةُ المرأةَ فتصفها لزوجها كأنه ينظر إليها"

(13) [صحيح] - [رواه النسائي في الكبرى، وابن ماجه بمعناه، وأحمد]

ئانكو: ئافرەت دگەل ئافرەتێ كومڤە نەبيت و دەستێ خۆ بكەتێ و وەسفا سالوخەتێن وێ بكەتن بشێوەكێ هەر وەكى زەلام يێ سەحكەتێ

IV ❁ نەهييا هاتى كرن كو ئافرەت سەحكەتە شەرمگەها (عەورەتێ) ئافرەتەكا ديتر. چونكى پاراستنا عەورەتان پاراستنا كەرامەتا مرۆڤييە نابيت بهێتە ديتن خۆ ئەگەر ژ لايێ ئافرەتێ ڤە ژى بيت، لەوما يا حەڕامە ژ بۆ نشتەگەرييەكا جوانكاريێ يان ڕاكرنا مييێن عەورەتى ئافرەت قەستا نوژداران بكەتن و بزانيت دێ عەورەتێ وێ هێتە ديتن نە ژبەر چ هێجەتێن شەرعى، و بلا بزانيت ئەڤە خەلەتييەكا مەزنە خودێ مە پارێزيت، و ئەگەر دياركرنا ڕانێ زەلامى عەورەت بيت، پا پاراستنا عەورەتێن ستوير ژ يێن پێشيێ و پاشيێ هێژ مەزنترە، و لسەر ڤێ چەندێ پێغەمبەر ﷺ دبێژيت: "ولاَ تنظرُ المرأةُ إلى عورةِ المرأةِ..،ولاَ تفضي المرأةُ إلى المرأةِ في الثَّوبِ الواحدِ"(14)

ئانكو: و نابيت ئافرەت سەحكەتە شەرمگەها (عەورەتێ) ئافرەتێ... و نابيت ئافرەت خۆ بگەهينتە ئافرەتێ لبن جلكێ وێ

(14) أخرجه مسلم، كتاب الحيض، باب تحريم النظر إلى العورات، برقم (338).

ڤە، و گوتینە ڕامانا وێ ئەوە کو نابیت پێکڤە خۆ درێژ بکەن لبن ئێک بەتانی ڤە ئەگەر چ جلک لبەر وان نەبیت.

١٨ ❁ نەهێیا هاتی کرن کو ئافرەت وەغەرێ (سەفەرێ) بکەت بێ کو محرەمەک دگەل بیت. ئەڤە ژی هەر بۆ پاراستنا وێ، و هەبوونا کەسەکێ خزمەتا وێ بکەتن، و پێتڤی نابیت تێکەلیا زەلاما بکەتن ئەگەر محرەم دگەل بیت، بتایبەتی ئەڤرۆ ڕێکێن وەغەرێ پێن بساناهی کەتین دبیت د چەند دەمژمێران مرۆڤی بگەهیننە دوماهییا دونیایێ برێکا فروکێ و گەمیێن مەزن...هتد. بەلێ نابیت ئەڤە بیتە بەهانە ئافرەت بێ مەحرەم دەرکەڤیت چونکی هەر زیان و مەترسی پێن دگەل ڤێ شولێ هەین ئەگەر چ ڕەوشا هەبیت. یا هاتی د فەرموودەیەکا دروست دا أبو هريرة خودێ ژێ ڕازی بیت بۆ مە ڤەدگوهێزیت دبێژیت پێغەمبەری ﷺ دبێژیت: "لاَ يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخَرِ تُسَافِرُ مَسِيرَةَ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ إلاَّ مَعَ ذِي مَحْرَمٍ مِنْهَا"(15)

ئانکو: حەلال نینە بۆ ئافرەتەکێ کو باوەری بخودێ و ڕوژا دوماهیێ هەبیت ئەو وەغەرێ بکەت، وەغەرەکا درێژاهییا ڕوژ و شەڤەکێ، و چ محرەم دگەل نەبن.

(15) رواه مسلم، كتاب الحج، باب سفر المرأة مع محرم لا حج وغيره حديث رقم (1339).

هەرووەسا أبو سعيد خودێ ژێ ڕازى بيت بۆ مە ڤەدگوهێزيت و بێژيت: پێغەمبەرى ﷺ گوتييە: "لا تُسافِرُ المرأةُ يومينِ إلا ومعها زوجُها أو ذُو مَحْرَمٍ"(16)

ئانكو: ئافرەت نابيت وەغەرێ - سەفەرێ - بكەتن ئەو وەغەرە درێژاهييا دوو ڕوژان بيت ئيللا هەڤژينێ وێ دگەل وێ بيت، يان محرەمەكێ وێ .

١٩ ❁ نەهێيا هاتی كرن كو ئافرەت ژمالا خۆ بدەركەڤيت و نەيا پێدڤى. هەرووەسا ژ وان مافێن زەلامى لسەر هەڤژينا وى ئەو پاراستنێ لسەر مالا وى بكەتن، و نە دەركەڤيت ئيللا ب دەستيرييا وى و بۆ كارەكێ پێتڤى، نەكو بۆ فەرەكا سويكێ يان هێجەتەكا نە شەرعى ئەو مالا خۆ بهێليت، و فەرمانا خودێ بجه نەئينيت چونكى خودايێ مەزن دبێژيت: {وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ} [الأحزاب:33]

ڕامان: هوين د مالێن خۆ دا ڕوينن، وئەگەر بۆ كارەكێ پێتڤى نەبيت ژ مالێن خۆ دەرنەكەڤن.

(16) أخرجه البخاري في كتاب النكاح، باب لا يخلون رجل بامرأة إلا مع ذي محرم، برقم 4832، مسلم في كتاب الحج، باب سفر المرأة مع محرم، برقم 2391.

٢٠ ❁ نەهێیا هاتی کرن کو دەمێ موسیبەتێ دا ئافرەت نالینێ بکەت و هەوار هەوارێ و بدانته خۆ و جلکێن خۆ بدرینیت. بەلێ بێگومان لدەمێ موسیبەتێ و نەخوشیێ دێ خەم و نەخوشی ناخێ مرۆڤی گریت، و دێ چاڤ ڕوندکا بارینن، بەلێ نابیت زێدەگاڤی بهێتە کرن، و کریارێن نە شایستە و نە شەرعی بهێنە کرن، و دڤێت خۆ تەسلیمێ نڤیسینا خودێ بکەتن، و وێ نەکەتن یا پێغەمبەری گوتی: ﷺ "ليسَ مِنَّا مَن ضَرَبَ الخُدُودَ، أوْ شَقَّ الجُيُوبَ، أوْ دَعا بدَعْوَى الجاهِلِيَّةِ"[17]

ئانکو: ئەو نە ژمەیە یێ بدانیتە ناڤ چاڤێن خۆ یان جلکێن خۆ لبەر خۆ بدرینت، یان نالین و گازیێن جاهلیەتێ بێژیت.

٢١ ❁ نەهێیا هاتی کرن ئافرەت غەیبەتێ بکەت، یان نەمیمەتێ ئانکو ئاخفتنا بینیت و ببەت ب مەرەما خرابکاریێ و تێکدانێ، یان سیخوریێ، و زورداریێ بکەت، و ئەڤە نە ژ ڕەوشت و سالوخەتێن ئافرەتا باوەردار و دیندارە یا بڤێت ئاخرەتا وێ یا بسلامەت بیت؛ دڤێت ئەڤان ڕەوشت و سالوخەتێن کرێت و شکەستی لدەڤ خۆ نە هێلیت، و ئەڤە یا خودێ تەعالا ئەم ژێ داینە پاش دەمێ دبێژیت: {وَ لَا تَجَسَّسُواْ وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًاۚ أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ

---

(17) أخرجه البخاري (1294)، ومسلم (103)

أَن يَأۡكُلَ لَحۡمَ أَخِيهِ مَيۡتٗا فَكَرِهۡتُمُوهُۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَۚ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ}
[الحجرات: 12]

ئانكو: و هندەك ژ هەوە د پشت هندەكان را نەكامى و غەيبەتا وان نەكەن. ئەرێ ما ئێك ژ هەوە دڤێت گۆشتێ برایێ خۆ بخۆت و ئەو يێ مرى؟ هەوە ئەو نەڤێت، ڤێجا بلا هەوە غەيبەتا وى ژى نەڤێت. و هوين ژ خودێ بترسن. هندى خودێيە پڕ تۆبە وەرگرێ بەنيێێن خۆ يێن خودان باوەرە، و يێ دلۆڤانكارە ب وان .

٢٢ ❀ نەهێيا هاتى كرن كو ئافرەت ژ سێ ڕوژان پتر ژ موسلمانەكێ سل بيت. سل بوون ئانكو برينا پەيوەندييا بتايبەتى گەلەک جاران ژ ئەگەرێ سلبوونێ نەكو بەس پەيوەندى دهێتە برين، بەلكى دوژمناتى پەيدا دبيت، و دلێ وى كەسى بەرامبەر يێ ژێ سل تژى دبيت ژ كين و كەربێ، و ئەڤە يا دروست نينە بۆ موسلمانا بشێوەكێ گشتى، بتايبەتى ئافرەتێن هەين ژبەر ئەگەرەكێ بێ ڕامان دبيت دەمەكێ درێژ خۆ ژ كەسەكێ سل بكەتن، لەوما بلا ژ خودێ بترسين، و ئاگەهدارييا پێغەمبەرى ﷺ وەربگرين دەمێ دبێژيت: "لا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ

ثَلَاثِ لَيَالٍ، يَلْتَقِيَانِ, فَيُعْرِضُ هَذَا، وَيُعْرِضُ هَذَا، وخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ"[18]

ئانكو: حەلال نینە بۆ موسلمانەکێ ژ برایێ خۆ سل ببیت پتر ژ سێ شەڤان، و ئێک یێ دی پاشڤە لێ بدەت، و چێترینێ وان ئەوە یێ دەستپێدکەت ب سلاڤێ.

هەروەسا پێغەمبەر ﷺ دبێژیت: "لا يَحِلُّ لمسلم أن يَهْجُرَ أخَاه فوق ثَلَاث، فمن هَجَر فوق ثَلَاث فمات دخل النَّار" [19]

ئانكو: حەلال نینە بۆ موسلمانی ژ برایێ خۆ یێ موسلمان سل ببیت پتر ژ سێ ڕوژان، ئەگەر ژێ سل بۆ پتر ژێ سێ ڕوژان و مر ئەو دێ چیتە د ئاگری دا.

٢٣ ❁ نەهیبا هاتی کرن کو ئافرەت ل دویڤ جەنازەیی بچیت.

چونکی ئافرەت یا هەستیارە و نەشێت کنترولێ لسەر نەخوشییا خۆ بکەتن، دبیت بکەڤیتە خەلەتیێ ژ گرییەکا زێدە و خۆ قوتانێ، و شێوەکێ بێ ستارە لدەڤ زەلاما بهێتە دیتن، و لسەر ڤێ چەندێ د فەرموودەکا دروست دا هاتییە ژ أم عطية نسيبة ڕازی بونا

(18) أخرجه البخاري في «صحيحه» برقم (٥٧٢٧)، ومسلم برقم (٢٥٦٠) من حديث أبي أيوب الأنصاري - رضي الله عنه -.

(19) أبو داود، كتاب الأدب، باب فيمن يهجر أخاه المسلم، برقم ٤٩١٤، وصححه الألباني في إرواء الغليل (٧/ ٩٤)، في صحيح سنن أبي داود (٣/ ٢٠٤)، وفي صحيح الترغيب (٣/ ٥٠).

خودێ لێ بیت دبێژیت: "نُهِينَا عَنِ اتِّبَاعِ الجَنَائِزِ، ولَمْ يُعْزَمْ عَلَيْنَا"[20]

ئانكو: ئەم یێن هاتینە نەهیكرن ژ دویڤچوونا جەنازەیی، بەلێ نە بشێوەكێ ڤەبری. ئانكو نە پاشڤەلێدانەكا دژوار.

٢٤ ❀ نەهییا هاتی كرن ئافرەت سەرەدانا گورستانێ - زیارەتا - بكەت. و پێغەمبەرێ خودێ لدەستپێكێ رێگرییا هەمییا كر ئەو بچن، ژبەر شینوارێن شركێ لسەر مێشكێ وان، و پەرستنا قەبر و پەیكەران، پاش دەمێ تەوحید دناخێ وان دا هاتییە چەسپاندن، و باش تێگەهشتین، پێغەمبەری ﷺ رێك پێ دا ژبەر مەرەمەكا مەزن دەمێ دبێژیت: "نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُورِ فَزُورُوهَا فَإِنَّهَا تُذَكِّرُ الْآخِرَةَ"[21]

ئانكو: من نەهییا وەكرییە هوین سەرەدانا گورستانێ بكەن، بەلێ نوكە هوین سەرەدانێ بكەن، و ئەگەر هەوە سەرەدان كر بیرا خۆ ل ئاخرەتێ بینن، چونكی ئەو دێ ئاخرەتێ د ئێنیتە بیرا هەوە.

(20) أخرجه البخاري، كتاب الجنائز، باب اتباع النساء الجنائز، رقم: (1278)، ومسلم، كتاب الجنائز، باب نهي النساء عن اتباع الجنائز، رقم: (938).
(21) أخرجه البخاري، كتاب الجنائز، باب اتباع النساء الجنائز، برقم (1278)، ومسلم، كتاب الجنائز، باب نهي النساء عن اتباع الجنائز، برقم (938).

بەلێ چوونا ئافرەتێ حەڕامە و چێنابیت، و پێغەمبەرێ خودێ نەعلەتێن ل وان ژنکان کرین دەمێ دبێژیت: "عن ابن عباس رضي الله عنهما: "لعن رسولُ اللهِ زائراتِ القبورِ" .[22]

و بابەتێ خیلافییە بەلێ بابەتێ مەترسییە بلا ئافرەتا موسلمان خۆ نە ئێختە ڤێ خیلافێ بتایبەتی ئەگەر دزانیت دەمێ دچیت دکەڤیتە خەلەتییێ، و دروستە ئەگەر ئەو لبەر گورستانێ ڕا بوری و گور دیتن، ئەو سلاڤ کەتێ و دوعایێن خێرێ بۆ مرییێ خۆ، و مرییێن موسلمانان بکەتن، کا چەوا دەیکا مە عائیشا فەرموودەیا سەرەدانا گورستانێ ژ پێغەمبەری سلاڤ لێ بن ڤەدگوهێزیت.

٢٥ ❁ نەهیێا هاتی کرن کو ئافرەت پەیوەندییا مرۆڤاینییێ - سیلەتێ ڕەحمێ - ببریت. و ئەڤە ژ گونەهێت مەزنە، و کارتێکرنەکا نەرێنی و نەباش لسەر خێزانێ و جڤاکی هەیە، و دبیتە ئەگەرێ پەیدابوونا دوژمناتییێ، و کین و نەڤیانێ، و گەفێن دژوار یێن لسەر وی کەسێ ڤێ چەندێ بکەتن، بتایبەتی ئافرەت ئەگەر بزاڤێ بکەتن هەڤژینێ خۆ یان زاروکێن خۆ ژ کەس و کارێن وان ڤەکەتن،

(22) سنن ابن ماجه وهو حسن و روي بلفظ زائرات وهو ضعيف.

بلا بزانيت ئەڤە گونەهەكا مەزنە دڤێت ژ خودێ بترسيت، پێغەمبەر ﷺ دبێژيت: "لَا يَدْخُلُ الجَنَّةَ قَاطِعُ رحم"[23]

ئانكو: نا چيتە بەهەشتێ ئەوێ سيلەتێ رەحمێ ببريت. ئانكو پەيوەندييا مروڤانييێ ببريت.

٢٦ ❁ نەهييا هاتى كرن كو ئافرەت بچيتە دەف خێڤزانك و ستێرناسا. و ئەڤە ئەون يێن دبێژن ئەم زانينا غەيبێ دزانن، ڤێجا يێن هەين قەستا وان دكەن بۆ ديتنا تشتەكێ بەرزە، و ڤەكرنا ڕزقى و شيكرنێ...هتد. و ئەڤە كارەكێ حەڕامە، و گونەهەكا مەزنە، و ئەڤە ژ يارييێكرنا شەيتانييە، و دڤێت ئافرەتا موسلمان گەلەكا هشيار بيت، و سەردانەچيت، و بزانيت پێغەمبەر ﷺ دبێژيت: "من أتى عرَّافًا أو ساحرًا أو كاهنًا فسألَهُ فصدَّقَهُ بما يقولُ فقد كفرَ بما أنزلَ على محمَّدٍ"[24]

ئانكو: هەر ئێكێ بچيتە دەف كاهنەكێ يان خێڤزانكەكێ و باوەر ژوێ بكەت يا ئەو دبێژيت ئەو وى كوفر كر ب وێ ئەوا بۆ محمدى هاتييە خوار ﷺ.

---

(23) أخرجه البخاري ك: «الأدب» ب: «إثم القاطع» ح: (5984)، ومسلم ك: «البر والصلة» ب: «صلة الرحم وتحريم قطيعتها» ح: «2556»، واللفظ له من حديث جبير بن مطعم رضي الله عنه.

(24) رواه أحمد في المسند برقم(9532), وصححه الألباني في السلسلة الصحيحة برقم(3387).

هەروەسا پێغەمبەر ﷺ دبێژیت: "مَن أَتَى عَرَّافًا فسأله عن شيءٍ فصَدَّقَهُ بما قال لم تُقْبَلْ له صلاةٌ أَرْبَعِينَ يومًا"(25)

ئانكو: هەر ئێكێ بچیتە دەف خێڤزانكەكێ و پرسیارەكێ ژێ بكەت نڤێژێن وی قەبویل نینن چل شەڤان.

٢٧ ❁ نەهێیا هاتی كرن كو ئافرەت دوعایێن هاتنا خرابیێ (نفرینا) ل زاروكێن خۆ بكەتن. و ئەڤە كارەكێ گەلەكێ مەترسییە، و دەرئەنجامێت وێ گەلەك دل ئێشن، چونكی ئەو نزانیت بەلكی ئەو یا د دەمژمێرا قەبیلبوونا دوعایێ نفرینا ل زاروكێن خۆ و جەگەرا خۆ دكەتن، ڤێجا ئەو بهێتە سەرێ وان یا وێ گوتی، بتایبەتی دوعایێن دەیبابان پتر جهێ قەبیلبوونێ نە، چونكی قەدر و حورمەتا وان لدەڤ خودێ گەلەكە، بەلكی یا دروست ئەوە ئەو لدەمێ تورەیێ شینا دوعایا لێ بكەتن بلا بۆ بكەتن بێژیت: هەی خودێ تۆ چێكری و ڕاستە ڕێ كری ئەها دوعایێن هوسا یێن خێرێ. و پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دبێژیت: "لَا تَدْعُوا عَلَى أَوْلَادِكُمْ..لَا تُوَافِقُوا مِنَ اللَّهِ سَاعَةً يسأل فِيهَا عَطَاءٌ فَيَسْتَجِيبَ لَكُمْ"(26)

---

(25) رواه مسلم برقم(2230)

(26) أخرجه أبو داود (1532) واللفظ له، وأخرجه مسلم (3009)

٢٨ ❁ نەهێیا هاتی کرن کو ئافرەت بەندەیان (ئێخسیران) ئەشکەنجە بدەت. ئافرەتێن هەین خزمەتکار و بەندە لبەر دەستێ وان هەنە و هاریکارییا وان دکەن، دڤێت ئەو دلۆڤانییێ و چاکیێ و قەنجییێ دگەل وان بکەتن، و زوردارییێ و تەعدایێ و نەخوشییێ دگەل وان نەکەتن، و بهیچ ڕەنگەکی ئێهانا وان نەکەتن، و بیرا خۆ بینیت ئەو ژی مرۆڤن خودێ قەدرێ دایێ، و ڕەوشتێ پێغەمبەری ﷺ بزانن کا چ سەرەدەری دگەل وان دکر، هەروەسا گوتییە: "إخوانكم خدمكم، أطعموهم مما تطعمون، وألبسوهم مما تلبسون، ولا تكلفوهم ما لا يطيقون"(27)

ئانکو: براییێن وە بەندەیێن وەنە، وێ خوارنێ بدەنێ یا هوین دخون، وان جلکا بکەنە بەر وان یێن هوین دکەنە بەر خۆ، و تشتێن نەشێن بهەلگرن لێ بارنەکەن، ئانکو پێ نەدەنە هەلگرتن.

٢٩ ❁ نەهێیا هاتی کرن کو ئافرەت زیانێ و نەخوشییێ بگەهینیتە جیرانا خۆ. ڤێجا چ بکریارێ یان ئەزمانی نابیت ئەو زیانێ و نەخوشییێ بگەهینیت، بەلکی دڤێت قەنجییێ دگەل بکەتن، و سەبرێ لسەر نەخوشییا وێ بگریت ئەگەر ئەو یا خراب

(27) أخرجه البخاري (30)، ومسلم (1661) واللفظ له

بیت، و مافێ جیرانیێ پارێزیت ژ یا پێغەمبەری ﷺ گوتی: "مَن كانَ يُؤْمِنُ باللَّهِ واليَومِ الآخِرِ فلا يُؤْذِ جارَهُ،.."[28]

ئانکو: هەر کەسەکێ باوەری بخودێ و ڕوژا دووماهیێ هەبیت بلا جیرانێ خۆ ئازار نەدەت.

٣. ❁ نەهێیا هاتی کرن کو ئافرەت بەهێیا مری ڕاکەت پتر ژ سێ ڕوژان بتنێ هەڤژینێ وێ تێ نەبیت، و ئەگەر هەڤژینێ وێ مر هەتا چار هەیڤ و دەهـ ڕوژان شی ناکەت، و دێ کەڤیتە عودێ دا، و ئەڤە کریارەکا شەرعییە، یا بنەجھ بوویی بگوتنا خودێ تەعالا و پێغەمبەرێ وی دەمێ دبێژیت: {وَٱلَّذِينَ يُتَوَفَّوۡنَ مِنكُمۡ وَيَذَرُونَ أَزۡوَٰجٗا يَتَرَبَّصۡنَ بِأَنفُسِهِنَّ أَرۡبَعَةَ أَشۡهُرٖ وَعَشۡرٗاۖ...} [البقرة: 234]

ڕامان: و ئەوێن دمرن ژ هەوە، و ژنان ل پاش خۆ دهێلن، یا فەر ل سەر وان ژنان ئەوە ئەو چار هەیڤ ودەهـ ڕۆژان خۆ بگرن، و ژ مالێن زەلامێن خۆ دەرنەکەڤن، وخۆ نەخەملینن، وشوی نەکەن.

(28) أخرجه مسلم، كتاب الإيمان، باب الحث على إكرام الجار والضيف، ولزوم الصمت إلا عن الخير وكون ذلك كله من الإيمان (1/ 69)، رقم: (48).

هەروەسا پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دبێژیت: "لا يحِلُّ لامْرأَةٍ تُؤْمِنُ باللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ أَنْ تُحِدَّ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلاثِ لَيَالٍ، إلاَّ عَلى زَوْجٍ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا"(29)

ئانکو: حەلال نینە بۆ وێ ژنێ ئەوا باوەری ب خودێ و ڕوژا دووماهیێ هەبیت ئەو بەهییا مری ڕاکەت پتر ژ سێ ڕوژان بتنێ بۆ هەڤژینێ خۆ چار هەیڤ و دەهـ ڕوژا.

ئەڤجا ئاگەهداربە خوشکا موسلمان کو بکەڤییە ناڤ ڤان کارێن خودێ حەڕام کرین و پێغەمبەری ﷺ نەهی ژێ کری، چونکی ئەڤە ئەگەرەکن بۆ چوونا ناڤ ئاگری ڕوژا دووماهیێ، و لسەر تە پێدڤییە داخوازا ژێبرنا گونەهان ژ خودێ بکەی، و ئیسغفاران بکەی، و تەوبە بکەی ئەگەر کەتبییە ئەڤان گونەهان یان تشتەکێ پێغەمبەری ﷺ نەهی ژێ کر بیت، ژبەر گوتنا خودێ دەمێ دبێژیت: {وَٱلَّذِينَ إِذَا فَعَلُواْ فَٰحِشَةً أَوۡ ظَلَمُوٓاْ أَنفُسَهُمۡ ذَكَرُواْ ٱللَّهَ فَٱسۡتَغۡفَرُواْ لِذُنُوبِهِمۡ وَمَن يَغۡفِرُ ٱلذُّنُوبَ إِلَّا ٱللَّهُ وَلَمۡ يُصِرُّواْ عَلَىٰ مَا فَعَلُواْ وَهُمۡ يَعۡلَمُونَ} [آل عمران: 135]

(29) أخرجه البخاري، كتاب الجنائز، باب إحداد المرأة على غير زوجها، برقم (1281)، ومسلم، كتاب الطلاق، باب انقضاء عدة المتوفى عنها زوجها، وغيرها بوضع الحمل، برقم (1486).

ڕامان: و ئەوێن دەمێ گونەهەکا مەزن دکەن یان ب کرنا گونەهەکا کێمتر زۆردارییێ ل خۆ دکەن، ئەو بیرا خۆ ل سۆز و گەفا خودێ دئیننەڤە ڤێجا ل خودایێ خۆ دزڤڕن و تۆبە دکەن، و داخوازا ژێبرنا گونەهان بۆ خۆ ژێ دکەن، وئەو باش دزانن کو ب تنێ خودێیە گونەهان ژێ دبەت، لەو ئەو ل سەر گونەهێ نامینن، و ئەو دزانن کو ئەگەر وان تۆبە کر خودێ تۆبا وان دێ قەبویل کەت.

ل دوماهیییێ: ئەڤان پەیڤان پێشکێش دکەم بۆ خوشکێن خۆ یێن خوشتڤی و قەدر گران، و دبێژم: ئاگەهداربە خوشکا موسلمان کو بکەڤییە ناڤ ئەڤان کارێن خودێ حەڕام کرین و پێغەمبەری ﷺ نەهی ژێ کرین، چونکی ئەڤە ئەگەرەکن بۆ چوونا ناڤ ئاگرێ دوزەخێ خودێ مە پارێزیت، و لسەر مە پێدڤییە ئەم هەر داخوازا ژێبرنا گونەهان ژ خودێ بکەین، و ئیستغفاران بکەین، و تەوبە بکەین ئەگەر کەتبینە ئەڤان گونەهان، یان تشتەکێ پێغەمبەری ﷺ نەهی ژێ کر بیت و مە پێگریی پێ نە کربیت،

ئەڤە ژی وەکی بەرسڤدان بۆ گوتنا خودێ دەمێ دبێژیت: {وَٱلَّذِينَ إِذَا فَعَلُواْ فَٰحِشَةً أَوۡ ظَلَمُوٓاْ أَنفُسَهُمۡ ذَكَرُواْ ٱللَّهَ فَٱسۡتَغۡفَرُواْ لِذُنُوبِهِمۡ وَمَن يَغۡفِرُ ٱلذُّنُوبَ إِلَّا ٱللَّهُ وَلَمۡ يُصِرُّواْ عَلَىٰ مَا فَعَلُواْ وَهُمۡ يَعۡلَمُونَ} [آل عمران: 135]

ڕامان: و ئەوێن دەمێ گونەهەکا مەزن دکەن یان ب کرنا گونەهەکا کێمتر زۆرداریێ ل خۆ دکەن، ئەو بیرا خۆ ل سۆز و گەفا خودێ دئیننەڤە ڤێجا ل خودایێ خۆ دزڤڕن و تۆبە دکەن، و داخوازا ژێبرنا گونەهان بۆ خۆ ژێ دکەن، وئەو باش دزانن کو ب تنێ

خودێیه گونەهان ژێ دبەت، لەو ئەو ل سەر گونەهێ نامینن، و ئەو دزانن کو ئەگەر وان تۆبە کر خودێ تۆبا وان دێ قەبویل کەت.

ژ خودێ دخوازم ببیتە جهێ مفای و وەرگرتنێ و هەر خوشکەکا بخوینیت ژ خودێ دخوازم یا پێگیر بیت و بجهـ بینیت، دا ل دونیایێ لبن پاراستنا ئیسلامێ بیت، و ل ئاخرەتێ لبن ڕازەمەندییا خودایێ دلۆڤان بیت.

وَاخِرُ دَعْوَانَا أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

و صلى الله وسلم على نبينا محمد

و على اله وصحبه أجمعين

مزگەفت

www.mzgaft.com